

Nr 231.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m.; given Stockholms slott den 5 april 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag,
- 2) lag angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd,
- 3) lag om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd samt
- 4) förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å blindhetsersättningar,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g
till
L a g
**om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner,
invalidunderstöd och barnbidrag.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs pension, eller invalidunderstöd eller barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för var och en av perioderna oktober—november 1946, december 1946—januari 1947 och februari—mars 1947 med belopp, motsvarande hälften av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för respektive period, samt för vart och ett av tredje kvartalet 1946 och andra kvartalet 1947 med följande belopp, nämligen

i fråga om folkpension eller invalidunderstöd	35 kronor,
beträffande barnbidrag för ett barn	25 » ,
» » » två »	44 » ,
» » » tre »	62 » 50 öre samt
» » » varje barn däröver ytterligare	12 » 50 » .

Där sålunda för tredje kvartalet 1946 eller andra kvartalet 1947 bestämt belopp understiger en tredjedel av folkpensionens, invalidunderstödet eller barnbidragets belopp för kvartalet, skall dock dyrtidstillägg för kvartalet utgå med en tredjedel av kvartalsbeloppet. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Där tillägg förfaller till betalning en gång varje tilläggsperiod och förfallotiden inträffar tidigare än under periodens sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om tilläggs pensionen, invalidunderstödet eller barnbidraget minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Där tillägg förfaller till betalning flera gånger under samma tilläggsperiod, må tillägget höjas så, att detsamma varje gång kan utbetalas jämnt i totalt ören. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggs pension, invalidunderstöd eller barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1946 och 1947 utanordnade tilläggs pensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt

landsting med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1946 och 1947 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagarna om folkpensionering och om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3 och 5 §§ lagen den 1 december 1944 om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd¹ skola erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

Till den, vilken åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs pension, eller invalidunderstöd, skola såsom provisoriska förstärkningar av tilläggs pensionen eller understödet för varje budgetår utgå

¹ Senaste lydelse av 1 §, se SFS 1945:231.

- a) två belopp, vardera utgörande femtio kronor,
- b) två belopp, vardera motsvarande folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för en månad.

Till ogift person ävensom till den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, skall utöver vad i första stycket sägs såsom provisorisk förstärkning utgå ett ytterligare belopp å 100 kronor.

2 §.

Vid bedömande huruvida rätt till visst såsom provisorisk förstärkning utgående belopp föreligger skall avseende fästas allenast vid om tilläggspension eller invalidunderstöd utgår för den månad, varunder förstärkningsbeloppet i allmänhet må tidigast utbetalas.

Förstärkningsbelopp skall utgå oavkortat jämväl i fall då tilläggspension eller invalidunderstöd icke utgår under hela budgetåret.

3 §.

Bestämmandet av huruvida förstärkning skall utgå med det i 1 § andra stycket angivna beloppet skall ske med hänsyn till förhållandena den 15 i andra månaden före den, under vilken beloppet i allmänhet må tidigast utbetalas.

Har den, som är gift, efter den i första stycket angivna tidpunkten kommit i åtnjutande av pension eller understöd, som skulle berättiga till sådan förstärkning under budgetåret, som avses i 1 § första stycket under a), skall dylik förstärkning dock icke utgå, där pensions- eller understödstagarens make för samma budgetår är berättigad till förstärkning med det i 1 § andra stycket angivna beloppet.

5 §.

Till kostnaderna för provisoriska förstärkningar bidraga för varje budgetår

kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 77,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 64,2 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 56 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under det kalenderår, under vilket budgetåret börjar löpa, samt

landsting med belopp motsvarande 68,6 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under nyssnämnda kalenderår.

Återstående kostnad bestrides av staten.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

Förslag

till

Lag

**om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om
provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.**

Härigenom förordnas, att 2 och 6 §§ lagen den 1 juni 1945 om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Utjämningspension och utjämningsunderstöd utgå för år räknat med följande belopp, nämligen

a) för ogift person ävensom för den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, 270 kronor samt för annan 170 kronor, i båda fallen med avdrag av det belopp, varmed vederbörandes årsinkomst må överstiga den lägsta årsinkomst, som skulle hava uteslutit honom från rätt till tilläggspension eller invalidunderstöd;

b) för den, som enligt a) är berättigad till utjämningspension, ytterligare ett belopp, motsvarande fem tolfte delar av honom tillkommande folkpension.

Vid utjämningspensionens — — — femtiotal ören.

6 §.

Inträffar ändring i de förhållanden som enligt vad som stadgas i 2 § första stycket under a) äro avgörande för om utjämningspension eller utjämningsunderstöd skall beräknas med utgångspunkt från beloppet 270 eller 170 kronor, må pensionen eller understödet i enlighet därmed ökas eller minskas. Dylig jämkning må verkställas av pensionsstyrelsen även utan ansökning eller föregående prövning av pensionsnämnd.

I övrigt — — — lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

F ö r s l a g
till
F ö r o r d n i n g
om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å blindhetsersättningar.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under budgetåret 1946/47 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med 208 kronor för år räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Om tillägg, som skall utbetalas kvartalsvis, förfaller till betalning tidigare än under kalenderkvartalets sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägget eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1946.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 april
1946.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, följande.

Jag anhåller att få upptaga frågan om bestämmandet av *dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättning*. I anslutning härtill torde jag få framlägga förslag till *förhöjning av nu utgående provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd* samt om *utvidgning av rätten till erhållande av utjämningspension och utjämningsunderstöd*. Innan jag närmare angiver min ståndpunkt i dessa ämnen vill jag erinra, att tidigare denna dag beslut fattats om avlåtande till riksdagen av proposition med förslag till lag om folkpensionering m. m. De åtgärder jag nu ämnar föreslå böra i viss mån ses mot bakgrunden av nämnda proposition, vars innehåll jag i det följande förutsätter vara bekant. Jag vill emellertid här lämna en kortfattad återblick på nu gällande bestämmelser på det område varom här är fråga.

Folkpensioner och invalidunderstöd.

Enligt *lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering* består folkpension av dels grundpension och dels tilläggs pension. Den förra motsvarar avgiftspension enligt äldre rätt och utgår till var och en som erlagt någon pensionsavgift enligt nya lagens bestämmelser. Grundpensionen utgöres av dels ett fast belopp, enligt huvudregeln 70 kronor, dels ock ett efter de erlagda pensionsavgifternas storlek växlande belopp, utgörande en tiondel av avgifterna. Rätten till tilläggs pension är beroende av en prövning av behovet i varje särskilt fall. Sedan den 1 januari 1938 äro tilläggs pensionerna, vilka utgå efter samma grunder för alla, utan hänsyn till kön, civilstånd eller andra dylika omständigheter, graderade efter dyrt. Riket är för detta ändamål indelat i tre ortsgrupper. Tilläggs pensionens maximibelopp är 250 kronor i ortsgrupp 1, som omfattar orter med de lägsta levnadskostnaderna, 350 kronor i ortsgrupp 2 och 450 kronor i orts-

grupp 3. Tilläggspension utgår enligt övergångsbestämmelserna till lagen om folkpensionering jämväl till dem som erhållit pension enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring. Med hänsyn till att den avgiftspension dessa uppbära i regel är lägre än den grundpension de skulle kommit i åtnjutande av enligt lagen om folkpensionering, har tilläggspensionens maximibelopp för dem satts 50 kronor högre än för andra eller till 300 kronor i ortsgrupp 1, 400 kronor i ortsgrupp 2 och 500 kronor i ortsgrupp 3. I fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgupp, äger vidare Konungen förordna, att tilläggspension under särskilda förutsättningar må på visst sätt förhöjas. Tilläggspensions maximibelopp utgår endast till pensionsberättigad, vars årsinkomst högst uppgår till 200 kronor. Vid högre inkomst minskas tilläggspensionen med fem tiondelar av det överskjutande beloppet. För beräkning av årsinkomsten gälla särskilda regler.

För pensionsberättigad skall pensionsstyrelsen, sedan pensionens belopp blivit bestämt, utfärda särskilt pensionsbrev. Angående sättet och tiden för pensionens utbetalning ha i administrativ ordning [kung. den 25 september 1942 (nr 772), ändr. genom kung. den 1 juni 1945 (nr 237)] föreskrivits att utbetalning som regel sker genom postverkets förmedling å viss postanstalt, varom anvisning lämnas i pensionsbrevet. Folkpension, vari tilläggspension ingår, utbetalas alltid månadsvis. Utbetalning av folkpension, vari tilläggspension icke ingår, sker däremot kvartalsvis, om pensionens årliga belopp uppgår till 80 kronor eller däröver, halvårsvis om beloppet uppgår till 50 men ej till 80 kronor, samt en gång om året om beloppet ej uppgår till 50 kronor.

Samtidigt med lagen om folkpensionering utfärdades *förordningen den 28 juni 1935 (nr 435) om invalidunderstöd*. Enligt denna förordning kunna till arbete varaktigt oförmögna personer, som icke äga rätt till vare sig grundpension eller tilläggspension, från fyllda 16 år erhålla invalidunderstöd under villkor och med belopp, som äro stadgade beträffande tilläggspension. Invalidunderstöd utbetalas i samma ordning som folkpension, vari tilläggspension ingår.

Till kostnaden för tilläggspensioner och invalidunderstöd bidraga primärkommunerna och i vissa fall landstingen efter grunder, angivna i 13 och 40 §§ lagen om folkpensionering. Enligt 13 § skall kommuns andel i nämnda kostnad utgöra för orter tillhörande ortsgrupp 1 en åttondel, för orter tillhörande ortsgrupp 2 en femtedel och för orter tillhörande ortsgrupp 3 en fjärdedel; dock skall, därest Stockholm eller Göteborg hänföres till sistnämnda ortsgrupp, stadens andel utgöra tre tiondelar. I fråga om tilläggspension till den som åtnjuter avgiftspension enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring skall, därest tilläggspensionen helt eller delvis grundar sig å fastställelse av pensionstillägg enligt den äldre lagen, jämlikt 40 § jämte vederbörande kommun landstinget bidraga med en sextondel av kostnaden för tilläggspensionen eller, vad angår stad, som ej deltagar i

landsting, staden utöver vad i 13 § stadgats bidra till kostnaden för tilläggspensionen med en sextondel. Staten bidrager med vad av kostnaden för folkpensioner och invalidunderstöd återstår efter avdrag av primärkommunernas och landstingens bidrag samt tillskott från folkpensioneringsfonden. Sådan förhöjning av tilläggspension, som i vissa fall kan utgå å ort, vilken gränsar till ort i högre dyrortsgrupp, utbetalas av vederbörande kommun. Kommunen äger emellertid att av statsmedel utfå ersättning med hälften av vad för ändamålet utgivits.

Dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd.

Från och med år 1941 ha dyrtidstillägg utgått å folkpension, i vilken ingår tilläggspension, och å invalidunderstöd. Till en början verkställdes utbetalning av dyrtidstilläggen på det sätt att vissa månader ett extra månadsbelopp utbetalades till den pensionsberättigade. Sedan budgetåret 1942/43 har detta system utbyggt så att utöver procentuella tillägg, vardera motsvarande en månadsutbetalning, utgått fixa tillägg å 35 kronor, d. v. s. vad som motsvarade det genomsnittliga värdet av en månadsutbetalning för dem som i ortsgrupp 2 ej hade egna inkomster. Därest det fixa tillägget understigit beloppet av en månadsutbetalning, har dock till den pensionsberättigade i stället för det fixa tillägget utgått detta högre belopp. Anledningen till att ändrade grunder för dyrtidstilläggets beräkning sålunda fastställdes var, att mot systemet med procentuella tillägg kunde anmärkas dels att det ställde förmånstagare i de lägre dyrorterna i en relativt sämre ställning än förmånstagarna i den högsta dyrortsgruppen, dels ock att förmånstagare med egen inkomst missgynnades, varigenom villigheten att utföra arbete kunde minskas. Å andra sidan medförde systemet med fixa tillägg den nackdelen att det förstörde klyftan mellan dem som hade lägsta tilläggspension och dem som ej hade någon tilläggspension. Med hänsyn härtill valdes medelvägen med dels procentuella och dels fixa tillägg.

Bestämmandet av dyrtidstilläggens storlek har i huvudsak skett på grundval av socialstyrelsens på 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå beräknade levnadskostnadsindex, därvid dock med hänsyn till tekniska svårigheter att utbetala tilläggen i annan ordning än med helt månadsbelopp komensationen för indexstegringen endast kunnat göras ungefärlig. Under budgetåren 1943/44, 1944/45 och 1945/46 ha dyrtidstillägg utgått med tre procentuella och två fixa tillägg. Enligt de bestämmelser, som gälla rörande dyrtidstilläggen för budgetåret 1945/46 — *lagen den 1 juni 1945 (nr 235) om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt kungörelsen samma dag (nr 236) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förenämnda lag* — avse de under budgetåret utgående tre procentuella tilläggen respek-

tive oktober—november 1945, december 1945—januari 1946 och februari—mars 1946 samt de båda fixa tilläggen respektive tredje kvartalet 1945 och andra kvartalet 1946. Utbetalning av dyrtidstilläggen verkställs för tredje kvartalet 1945 under kvartalets första månad och för andra kvartalet 1946 under kvartalets andra månad samt för annan tilläggsperiod under periodens sista månad.

Kostnaderna för de för innevarande budgetår utgående dyrtidstilläggen bestridas till huvudparten av staten. Kommunerna bidraga med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Landstingen bidraga med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1945 och 1946 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd. Nyssnämnda för kommuner och landsting fastställda procentsatser äro uträknade under beaktande av de grunder som gälla för kommunernas och landstingens skyldighet att bidraga till kostnaderna för tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

I enlighet med lag den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd, vilken lag ändrats genom lag den 1 juni 1945 (nr 231), skola till den vilken åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs pension, eller invalidunderstöd såsom provisoriska förstärkningar av tilläggs pensionen och understödet utgå a) ett belopp, utgörande för ogift person ävensom för den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggs pension, invalidunderstöd, utjämnings pension eller utjämningsunderstöd, 100 kronor samt för annan pensions- eller understödstagare 50 kronor; samt b) ett belopp motsvarande folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för en månad. Vid bedömande huruvida rätt till förstärkning föreligger skall avseende fästas allenast vid om tilläggs pension eller invalidunderstöd utgår för den månad, varunder förstärkning i allmänhet må tidigast utbetalas. Bestämmandet av med vilketdera beloppet 100 eller 50 kronor förstärkning skall utgå skall ske med hänsyn till förhållandena den 15 i andra månaden före den under vilken förstärkningen i allmänhet må tidigast utbetalas. Har den som är gift efter nyssnämnda tidpunkt kommit i åtnjutande av pension eller understöd som skulle berättiga till förstärkning för budgetåret, skall sådan förstärkning dock icke utgå, där vederbörandes make är berättigad till förstärkningsbeloppet å 100 kronor.

Kostnaderna för de provisoriska förstärkningarna gäldas till huvudsaklig del av staten. Kommunerna och landstingen skola dock bidraga därtill med belopp, som i fråga om kommunerna skola utgöra för ort tillhörande

ortsgrupp 1 38,9 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 32,1 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 28 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under det kalenderår, under vilket budgetåret börjar löpa. Landstingen skola bidraga till de provisoriska förstärkningarna med belopp motsvarande 34,3 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under nyssnämnda kalenderår. Utöver vad nu sagts skola i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om folkpensionering äga motsvarande giltighet beträffande de provisoriska förstärkningarna av folkpensioner och invalidunderstöd.

De provisoriska förstärkningarna utbetalas i likhet med folkpensioner och invalidunderstöd samt dyrtidstillägg därå genom postverkets förmedling. För innevarande budgetår skola enligt *kungörelse den 1 juni 1945 (nr 232) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen under budgetåret 1945/46 av lagen om provisoriska förstärkingar av tilläggspensioner och invalidunderstöd* de provisoriska förstärkningarna utbetalas, månadsbeloppet under september 1945 och det fixa beloppet under december 1945. Såsom framgår av vad förut nämnts utbetalas de å samma budgetår belöpande dyrtidstilläggen, de fixa beloppen under juli 1945 och maj 1946 samt de procentuella beloppen under november 1945 samt januari och mars 1946.

Utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

I anledning av förslag i en för 1945 års riksdag framlagd proposition (nr 151) har samma riksdag antagit *lag om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd*. Lagen, som utfärdades *den 1 juni 1945 (nr 233)*, tillkom i syfte att utjämna den diskontinuitet, som till följd av de fixa dyrtidstilläggen och den fixa provisoriska förstärkingen uppkom i totalinkomstens storlek mellan å ena sidan dem, som åtnjoto tilläggspension eller invalidunderstöd, och å andra sidan dem, som hade en inkomst av sådan storlek, att den nått och jämnt utestängde dem från rätt till sådan pension eller sådant understöd. Denna diskontinuitet kunde i vissa fall medföra, att om vederbörandes egen inkomst steg helt obetydligt och därigenom uppnådde den nivå, där tilläggspension icke längre utgick, hans totalinkomst sjönk med flera hundra kronor. I förenämnda lag har till undvikande härav föreskrivits, att om någon är utesluten från rätt till i folkpension ingående tilläggspension eller till invalidunderstöd allenast på grund av storleken av sin årsinkomst, han skall äga att, utöver honom tillkommande folkpension, uppbära särskilt pensionsbelopp (utjämningspension) eller uppbära särskilt invalidunderstöd (utjämningsunderstöd). Den som under ett budgetår uppburit provisorisk förstärkning av tilläggspension eller invalidunderstöd äger dock ej senare under samma budgetår komma i åtnjutande av utjämningspension eller utjämningsunderstöd. Ut-

jämningspension och utjämningsunderstöd utgå för år räknat med 170 kronor till ogift ävensom till den vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, samt med 120 kronor till annan. I båda fallen skall dock avdrag ske med det belopp, varmed vederbörandes årsinkomst må överstiga den lägsta årsinkomst, som skulle hava uteslutit honom från rätt till tilläggspension eller invalidunderstöd. Den som är berättigad till utjämningspension erhåller utöver vad nu sagts ett ytterligare belopp, motsvarande en tredjedel av honom tillkommande folkpension. Utjämningspension eller utjämningsunderstöd utgår endast efter särskild ansökning. Rörande utbetalningen har i *kungörelsen den 1 juni 1945 (nr 234) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av lagen om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd* föreskrivits, att densamma skall ske kvartalsvis under sista månaden i varje kvartal och med anlitanade av postgiro.

Till kostnaderna för den del av utjämningspension, som ej utgår procentuellt, ävensom för utjämningsunderstöd bidraga kommuner enligt de grunder som angivas i 13 § lagen om folkpensionering. Återstående kostnad för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd bestrides av staten.

Barnbidrag och dyrtidstillägg därå.

Enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring voro pensionstilläggen — motsvarande tilläggspensionerna enligt lagen om folkpensionering — förenade med barnstillägg. Dessa äro numera ersatta med barnbidrag enligt *lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag*, vilken trädde i kraft den 1 januari 1938. Barnbidrag utgår enligt vissa i lagen närmare angivna förutsättningar för barn, vars föräldrar, adoptivföräldrar, fader, adoptant eller adoptants make avlidit, eller vars fader, styvfader, moder, adoptant eller adoptants make är arbetsoförmögen. Såsom arbetsoförmögen anses den som på grund av varaktig oförmåga till arbete är berättigad till folkpension. För barn, vars föräldrar eller, då barnet adopterats, vars adoptant eller adoptivföräldrar avlidit utgör barnbidraget 300 kronor i ortsgrupp 1, 360 kronor i ortsgrupp 2 och 420 kronor i ortsgrupp 3. I andra fall utgår barnbidrag för ett barn med 240 kronor i ortsgrupp 1, 300 kronor i ortsgrupp 2 och 360 kronor i ortsgrupp 3, för två barn med respektive 420, 525 och 630 kronor, för tre barn med respektive 600, 750 och 900 kronor samt för varje barn däröver med ytterligare respektive 120, 150 och 180 kronor. För tiden till och med den månad under vilken barnet fyller två år, ökas barnbidraget med ett årligt belopp å 60 kronor. Bidragen reduceras enligt vissa grunder, då den till vilken bidrag utgår har årsinkomst överstigande i lagen närmare angivna belopp, liksom under vissa förutsättningar därest barnet självt har inkomst. Beträffande barnbidragen gälla

i övrigt regler som i stor utsträckning motsvara bestämmelserna i lagen om folkpensionering.

Utbetalning av barnbidrag sker månadsvis medelst anlitande av postgiro utom för det fall att bidraget tillkommer någon som flyttat ur riket, då utbetalning sker en gång om året.

Dyrtidstillägg å barnbidrag ha i likhet med dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd utgått sedan år 1941 och efter samma principer som dyrtidstilläggen å sistnämnda slag av förmåner. De fixa tilläggen ha i fråga om barnbidragen bestämts till 25 kronor för ett barn, 44 kronor för två barn, 62 kronor 50 öre för tre barn och ytterligare 12 kronor 50 öre för varje barn däröver, vilka belopp i det närmaste motsvara en månadsutbetalning i ortsgrupp 2 till barn i fall där varken barnet självt eller dess föräldrar ha egen inkomst. Liksom i fråga om folkpensioner och invalidunderstöd gäller, att om det fixa tillägget understiger beloppet av en månadsutbetalning, detta högre belopp skall utgå i dyrtidstillägg. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst verkställts. Dyrtidstillägget utbetalas i samma ordning som barnbidraget. Utbetalningarna av dyrtidstillägg å barnbidragen ske på samma terminer som utbetalningarna av dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd. För innevarande budgetår äro bestämmelserna om dyrtidstillägg å barnbidrag meddelade i den i det föregående omnämnda lagen den 1 juni 1945 (nr 235) om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt kungörelsen samma dag (nr 236) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av nämnda lag.

Till kostnaderna för barnbidragen och dyrtidstilläggen därå skola kommunerna bidra efter samma grunder som gälla för kommunernas bidrag till tilläggspensioner och dyrtidstillägg därå.

Blindhetsersättningar.

Enligt *förordningen den 20 april 1934 (nr 105) om blindhetsersättning* är den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn, berättigad till blindhetsersättning med 500 kronor om året. Från rätt till blindhetsersättning äro vissa kategorier undantagna. Sälunda utgår icke blindhetsersättning till bl. a. den vars egen eller vars försörjningspliktiga anhörigas ekonomiska ställning är sådan att blindhetsersättning rimligen icke bör utgå till honom eller till den som blivit blind efter fyllda 60 år.

Å blindhetsersättningarna ha från och med år 1941 utgått dyrtidstillägg. Under innevarande budgetår utgår i sådant hänseende enligt *förordningen den 1 juni 1945 (nr 241) om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å blindhetsersättningar* 208 kronor. Härjämte äro blindhetsersättningarna enligt *förordningen den 1 juni 1945 (nr 239) om provisorisk förstärkning av blind-*

hetsersättningar förenade med rätt till provisorisk förstärkning å 108 kronor för år räknat.

Blindhetsersättningarna utbetalas enligt kungörelse den 30 juni 1934 (nr 418) medelst postgiro och i enlighet med ersättningstagarens önskemål antingen kvartalsvis eller månadsvis. Dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar utbetalas enligt kungörelser den 1 juni 1945 (nr 240 och 242) för samma tidsperioder som och samtidigt med blindhetsersättningar.

Kostnaderna för blindhetsersättningarna och därå utgående dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar bestridas helt av staten.

Förslag till ytterligare provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner m. m.

Den av mig inledningsvis omnämnda propositionen med förslag till lag om folkpensionering m. m. grundar sig å ett av socialvårdskommittén den 29 november 1945 avgivet betänkande i ämnet. I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 52) har anförts, att då en på socialvårdskommitténs förslag grundad ny lagstiftning icke torde kunna träda i kraft förrän tidigast den 1 januari 1948, en ökning av de nuvarande provisoriska förstärkningarna syntes vara väl motiverad. I enlighet härmed har inom socialdepartementet upprättats en promemoria angående ytterligare provisoriska förstärkningar under budgetåret 1946/47 av tilläggs pensioner och invalidunderstöd m. m., varefter genom remiss yttranden över promemorian inhämtats från statskontoret, pensionsstyrelsen, generalpoststyrelsen, socialvårdskommittén, svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet och svenska landstingsförbundet. I förenämnda proposition föreslås, att den nya lagstiftningen om folkpensionering skall träda i kraft den 1 januari 1948. Jag anhåller fördenskull att få lämna en redogörelse för innehållet i promemorian och de däröver avgivna yttrandena.

Promemorian.

Inledningsvis har i promemorian lämnats en redogörelse för de nuvarande maximala pensionsförmånerna enligt folkpensioneringslagens huvudbestämmelser samt de pensionsbelopp som föreslagits av socialvårdskommittén. De förra ha därvid, under antagande att grundpension genomsnittligt utginge med 75 kronor, beräknats till följande belopp, nämligen för ogift 603 kronor i ortsgrupp 1, 737 kronor i ortsgrupp 2 och 888 kronor i ortsgrupp 3 samt för makar 1 106 kronor i ortsgrupp 1, 1 374 kronor i ortsgrupp 2 och 1 676 kronor i ortsgrupp 3, medan de av socialvårdskommittén föreslagna beloppen uppgå till för ogift 1 000 kronor i bostadskostnadsgrupp I, 1 150 kronor i bostadskostnadsgrupp II, 1 300 kronor i bostadskostnadsgrupp III, 1 450 kronor i bostadskostnadsgrupp IV och 1 600 kronor i bostadskostnadsgrupp V samt för makar respektive 1 600 kronor, 1 800 kronor, 2 000 kronor, 2 200 och 2 400 kronor.

I promemorian har härefter anförts följande.

Att i anslutning till socialvårdskommitténs förslag provisoriskt höja nu utgående folkpensioner i någon mera avsevärd omfattning torde av åtskilliga anledningar icke kunna komma i fråga. På grund av rådande ordning för utbetalning av pensionerna synes det nödvändigt att vid bestämmande av förhöjningarnas storlek bygga vidare på det system av för alla pensionsstagare i stort sett enhetliga tillägg som för närvarande tillämpas. Härigenom omöjliggöres en anpassning av pensionsförmånernas storlek till de nya grunder för pensionernas beräkning som föreslagits av kommittén. I detta hänseende må erinras, att de nuvarande pensionerna i stort sett äro beräknade oberoende av vederbörande pensionstagares civilstånd, under det att de föreslagna pensionernas storlek är beroende av civilståndet. I vad mån indelningen i bostadskostnadsgrupper kommer att korrespondera med den nuvarande ortsgruppsindelningen låter sig vidare icke avgöra. Med hänsyn härtill måste en viss återhållsamhet iakttagas vid förhöjning av de för närvarande utgående pensionsbeloppen, då det eljest skulle kunna inträffa, att ett kanske betydande antal pensionstagare finge sina pensioner sänkta vid den nya lagstiftningens genomförande. För en dylik återhållsamhet talar även, att den nuvarande inkomstberäkningen bygger på en värdering av förmånen av fri bostad och andra naturaförmåner, som enligt socialvårdskommitténs mening ej överensstämmer med de verkliga värdena, och att kommittén föreslagit ändrade beräkningsgrunder i detta hänseende. Under övergångstiden synes det fördensskull ofrånkomligt, att pensionsnivån hålles icke obetydligt lägre än enligt kommitténs förslag.

Till belysning av den betydelse frågan om bostadskostnadsgruppindelningen ägde i förevarande sammanhang har i promemorian anförts, att de nuvarande tilläggs pensionärerna enligt en för socialvårdskommitténs kostnadsberäkningar uppgjord preliminär ortsgruppering komme att fördela sig på följande sätt å de av kommittén föreslagna bostadskostnadsgrupperna.

Bostadskostnadsgrupp	Nuvarande ortsgrupp			Summa
	1	2	3	
I	264 842	7 636	—	272 478
II	46 230	35 498	563	82 291
III	554	46 065	3 920	50 539
IV	—	—	20 202	20 202
V	—	—	30 378	30 378
Summa	311 626	89 199	55 063	455 888

Med beaktande av vad sålunda anförts har i promemorian föreslagits, att en provisorisk förbättring av folkpensioner och invalidunderstöd under nästkommande budgetår lämpligen borde ske genom en fördubbling av de för närvarande utgående provisoriska förstärkningarna. De genomsnittliga maximala pensionsförmånerna bleve med denna lösning enligt folkpensionerslagens huvudbestämmelser följande.

	Ortsgrupp 1 kr.	Ortsgrupp 2 kr.	Ortsgrupp 3 kr.
Ogift	730	872	1 032
Två makar.....	1 260	1 544	1 864

Vad angår utbetalningstiden för de ytterligare provisoriska förstärkningarna har i promemorian — under erinran att det för folkpensionärerna i allmänhet torde vara önskvärt att på hösten ha tillgång till ett något större belopp för inköp av vinterförrådet av bränsle, potatis m. m. — föreslagits, att de skulle i sin helhet utbetalas på en gång under oktober månad, under vilken för närvarande icke utginge vare sig dyrtidstillägg eller provisorisk förstärkning. Angående fördelningen av utbetalningarna av dyrtidstillägg och nuvarande provisoriska förstärkningar på olika tider under budgetåret har i promemorian lämnats följande uppställning.

Dyrtidstillägg	Provisorisk förstärkning	Avseende tiden	Utbetalningsmånad
Fixt	procentuell	juli—sept.	juli
Procentuellt		—	sept.
Procentuellt	fix	okt.—nov.	nov.
Procentuellt		—	dec.
Procentuellt		dec.—jan.	jan.
Fixt		febr.—mars	mars
		april—juni	maj

I fråga om kostnaderna för de föreslagna ytterligare provisoriska förstärkningarna har i promemorian anförts, att dessa, i enlighet med de grunder som angivits i propositionen nr 297 till 1944 års riksdag, kunde beräknas till $(41,25 + 13,5)$ 54,75 miljoner kronor. Av detta belopp komme inemot 20 procent att falla på kommunerna, därest kommunernas bidrag förutsattes skola utgå efter samma grunder som i fråga om de nuvarande provisoriska förstärkningarna. Statsverkets kostnader ha vid sådant förhållande beräknats komma att uppgå till omkring 43,5 miljoner kronor.

I promemorian har ytterligare anförts att en höjning av de provisoriska förstärkningarna med ytterligare ett fixt belopp måste medföra en motsvarande höjning av utjämningspensioner och utjämningsunderstöd, därest man ville undvika de olägenheter, som sistnämnda förmånsformer vore avsedda att undanröja. Utjämningspensionernas eller utjämningsunderstödens maximibelopp borde fördenskull höjas till 270 kronor för den, som är ogift eller vars make ej fyllt 60 år och ej för egen del uppbär tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, samt till 170 kronor för annan. Till den som är berättigad till folkpension borde härutöver utgå, i stället för såsom för närvarande en tredjedel av pensionens belopp, fem tolfte delar av detta belopp, motsvarande de procentuella tillägg, som tilläggspensionärerna åtnjuta.

Den sålunda föreslagna utvidgningen av rätten till utjämningspension

eller utjämningsunderstöd har i promemorian antagits komma att medföra en fördubbling av den nuvarande kostnaden i sådant hänseende, som vid lagstiftningens tillkomst beräknades till 200 000 kronor. Kostnaden har ansetts böra gäldas från förslagsanslaget till bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd, utan att fördenskull någon uppräknig av detta skulle behöva vidtagas.

Yttranden över promemorian.

Vad i promemorian föreslagits har lämnats helt utan erinran av *statskontoret* och av *svenska landstingsförbundets styrelse*. *Svenska stadsförbundets styrelse* har förklarat sig kunna tillstyrka förslaget under förutsättning att vid dess utformande tillräckligt beaktats, att provisoriet icke komme att i enskilda fall innebära bättre förmåner än den föreslagna nya lagstiftningen om folkpensionering. Jämväl *socialvårdskommittén* har tillstyrkt förslaget om en fördubbling av de för närvarande utgående provisoriska förstärkningarna. Två ledamöter av kommittén (herrar Bexelius och Hagård) ha emellertid i särskilt yttrande uttalat farhågor för att den ytterligare provisoriska förstärkningen kunde komma att pressa i höjden den sammanlagda nivån av folkpension och pensionstillskott eller fattigvård, ehuru denna på flera håll gäve en understödsstandard som allmänt betecknades som tillfredsställande. Lika nödvändigt som det vore att förbättra ställningen för folkpensionärerna inom större delen av landet, lika nödvändigt vore det att förhindra att en sådan förbättring medförde en uppressning av nivån i de kommuner där standarden redan vore nöjaktig. Dessa ledamöter ha fördenskull ansett, att det vid en ytterligare provisorisk förstärkning av folkpensionerna borde av statsmakterna utsägas, att hänsyn borde tagas till förstärkningen vid bedömandet av utgående pensionstillskott eller fattigvård till folkpensionärerna på de orter, där den sammanlagda nivån redan vore tillfredsställande och överstege vad som komme att utgå uteslutande i folkpension efter pensionsreformens genomförande, därvid de av socialvårdskommittén föreslagna beloppen kunde vara vägledande.

Beträffande tiden för utbetalningen av de ytterligare provisoriska förstärkningsbeloppen har *socialvårdskommittén* ansett det önskvärt, att utbetalning i möjligaste mån kunde ske på en gång i syfte att bereda pensionärerna ökad möjlighet att täcka behov av mer eller mindre utpräglad engångsnatur men att det dock syntes som om avsevärda tekniska svårigheter skulle föreligga däremot. Kommittén ifrågasatte huruvida åtminstone icke samtidig utbetalning kunde ske i december av de till beloppen fixa provisoriska förstärkningar, vilka endast tillkomme ogifta och vissa gifta pensionstagare.

Frågan om utbetalningstiden för de nya provisoriska förstärkningarna har utförligt behandlats av *generalpoststyrelsen* och *pensionsstyrelsen*. *Generalpoststyrelsen* har uttalat farhågor för att ett utbetalande på en gång i oktober 1946 av de föreslagna ytterligare provisoriska förstärkningarna

skulle vålla avsevärda olägenheter. På grund härav har styrelsen föreslagit, att det fixa förstärkningsbelopp å 50 kronor, till vilket alla tilläggspensionärer ägde rätt, skulle utbetalas under oktober 1946 och det procentuella (månadsbeloppet) under februari 1947 eller, om så ur pensionstagarnas synpunkt ansåges lämpligare, under augusti 1946. Vad beträffar utbetalningen av det ytterligare förstärkningsbelopp av 50 kronor, som skulle tillkomma ogifta och vissa gifta pensionstagare — cirka 320 000 stycken — har styrelsen förutsatt, att detta skulle utanordnas över postgiro. Enligt förslaget skulle även detta utbetalas i oktober månad 1946. Med hänsyn till arbetsförhållandena å styrelsens folkpensionsavdelning under senare delen av 1946 — styrelsen hade bland annat att under året tillverka och till postanstalterna utsända omkring 300 000 nya kvittenshäften till pensionsbrev — ville styrelsen föreslå, att utbetalningen av ifrågasatt belopp å 50 kronor sammansloges med utbetalningen av det motsvarande belopp, som kunde antagas komma att äga rum under december 1946. Utbetalningskortet komme då att lyda å 100 kronor, och någon särskild kostnad för utbetalning av det ytterligare förstärkningsbeloppet över postgiro skulle i så fall icke uppstå.

Pensionsstyrelsen — som inledningsvis förklarar, att de i promemorian ifrågasatta beloppen för en provisorisk höjning av pensionerna i huvudsak vore väl avvägda — har för sin del ifrågasatt en omläggning av det nuvarande systemet av dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar.

I yttrandet har erinrats, att de fem dyrtidstilläggen avsåge olika perioder av budgetåret om två eller tre månader vardera, medan de provisoriska förstärkningarna avsåge hela budgetåret. Med hänsyn till tilläggens konstruktion och skiftande belopp vore det svårt för en pensionstagare att hålla reda på de olika belopp, vartill han vore berättigad. Då han själv ägde uppbära pensionen, kunde denna svårighet ej anses alltför besvärande. Men då pensionstagaren exempelvis varit på fattigvårdssamhälles bekostnad intagen på sjukhus eller eljest åtnjutit anstaltsvård under förhållanden, som omförmälas i 11 § andra stycket lagen om folkpensionering, hade den ekonomiska uppgörelsen mellan pensionstagaren och vederbörande kommunala organ ej sällan blivit synnerligen komplicerad på grund av variationerna beträffande belopp och perioder. Samma vore förhållandet vid uppgörelse mellan hemortskommun och vistelsekommun samt mellan kommunalt organ och det landsting, som jämlikt bestämmelserna i 40—42 §§ fattigvårdslagen hade att i åtskilliga fall slutligen lämna ersättning för anstaltsvård och därmed jämställd vård. Vid en utökning av tilläggen skulle det bliva möjligt att fördela dem på sådant sätt, att varje tillägg kunde bestämmas att avse endast den månad, under vilken det utbetalades. Härigenom skulle de förut angivna tillämpningssvårigheterna försvinna. En jämnare fördelning av beloppen torde också medföra fördelar för en stor del av de pensionstagare som icke åtnjöte kommunalt understöd.

På grund av det anförda har pensionsstyrelsen förordat, att de två föreslagna allmänna fasta tilläggen om 50 kronor utbyttes mot tre tillägg om 35 kronor eller det högre belopp, som motsvarade pensionens månadsbelopp. Antalet allmänna tillägg skulle då komma att uppgå till tio. Det borde enligt styrelsens mening vidare övervägas att förlägga utbetalningen av det extra fasta belopp om 100 kronor, som enligt promemorian skulle tillkomma ogifta och vissa gifta pensionstagare, till de två månader under vilka övriga pensionstagare icke komme att erhålla något tillägg. Med det nu angivna systemet, där varje tillägg avsåge endast den månad, varunder tillägget tidigast förfölle till betalning, borde dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar lämpligen — under den gemensamma benämningen provisoriska förstärkningar — sammanföras i en enda lag.

Kostnaderna för det av pensionsstyrelsen sålunda framlagda förslaget har styrelsen i enlighet med de grunder som angivits i propositionen nr 279 till 1944 års riksdag beräknat komma att med omkring 3,5 miljoner kronor överskrida kostnaderna enligt promemorians förslag.

Promemorians förslag om ändrade grunder för beräkning av utjämningspensioner och utjämningsunderstöd har i yttrandena berörts endast av *pensionsstyrelsen*, som därutinnan anført, att redan med nu gällande regler den för makars sammanlagda årsinkomst gällande gräns, vid vilken rätt till utjämningspension och utjämningsunderstöd upphör, låge 100 kronor högre för makar, av vilka endast den ene åtnjuter utjämningspension eller därmed jämställd förmån och den andre fyllt 60 år, än för övriga makar. För makar, vilkas pensionsrätt vore att bedöma enligt folkpensioneringslagens huvudbestämmelser, vore sålunda inkomstgränsen i förra fallet 1 740 kronor men i senare fallet endast 1 640 kronor. I detta inkomstläge kunde makars sammanlagda pension eller understöd bli lägre om båda erhöle utjämningspension eller utjämningsunderstöd än om endast en av makarna ansökte därom. Om, såsom föreslagits, skillnaden i utjämningspensionens och utjämningsunderstödet maximibelopp för de båda kategorierna pensionstagare höjdes från 50 till 100 kronor, komme ifrågavarande inkomstområden att avsevärt utvidgas, varför åtgärder för den antydda olägenhetens avhjälpande borde övervägas.

På anförda skäl har styrelsen i sitt yttrande föreslagit att till undanröjande av ifrågavarande olägenhet borde bestämmas, att utjämningspension eller utjämningsunderstöds maximibelopp för alla gifta skulle utgöra 170 eller, med den jämkning i promemorians förslag om ytterligare provisoriska förstärkningar som av styrelsen ifrågasatts, 175 kronor, men att pensions- eller understödsbeloppet för den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, skulle höjas med $\frac{100}{170}$ ($\frac{10}{17}$) respektive $\frac{100}{175}$ ($\frac{4}{7}$). Den del av utjämningspensionen, vars belopp är beroende av grundpensionens storlek, skulle icke omfattas av denna höjning.

Departementschefen.

Vad först beträffar frågan om bestämmandet av storleken av den dyrtidskompensation, som för budgetåret 1946/47 skall tillkomma dem, vilka åtnjuta folkpension, invalidunderstöd, barnbidrag eller blindhetsersättning, vill jag erinra om att vid tidpunkten för avlåtande till 1945 års riksdag av Kungl. Maj:ts proposition nr 151 angående motsvarande dyrtidskompensation för innevarande budgetår socialstyrelsens levnadskostnadsindex med 1935 som basår uppgick till 154. Då riksdagen sedermera hade att taga ställning till frågan hade motsvarande tal stigit till 155. Indextalet per den 1 januari 1946 var 154. Vid sådant förhållande torde ifrågasatt dyrtidskompensation böra bibehållas vid oförändrad storlek. Av skäl som i det följande komma att närmare angivas har jag ej funnit anledning att, på sätt pensionsstyrelsen föreslagit, vidtaga någon ändring i det nuvarande systemet av dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar utöver införandet av ytterligare dylika förstärkningar. Dyrtidstilläggen å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag böra alltså enligt min mening även under nästa budgetår utgå med tre procentuella och två fixa tillägg och dyrtidstilläggen å blindhetsersättningarna med 208 kronor, motsvarande i avrundat belopp fem extra månadsutbetalningar. Beträffande de tider tilläggen skola avse har jag ej funnit anledning föreslå ändring i vad som för närvarande gäller. Jämväl kommunernas och landstingens bidrag böra bli oförändrade.

Jag övergår härefter till frågan om ifrågasatt utökning av de provisoriska förstärkningarna av tilläggspensioner och invalidunderstöd. I årets statsverksproposition har jag antytt, att de väsentliga förbättringar i folkpensionärernas ställning, som bli följden av ett genomförande av det numera för riksdagen framlagda förslaget till en reformerad folkpensionering, torde väl motivera en ökning av de pensionsförmåner, vilka för närvarande utgå.

I den i det föregående omnämnda promemoria, vilken upprättats inom socialdepartementet, har såsom en lämplig utväg att åstadkomma en dylik höjning föreslagits en fördubbling av de för närvarande utgående provisoriska förstärkningsbeloppen, såväl det fixa som det procentuella. Vad sålunda föreslagits har i stort sett lämnats utan erinran i de över promemorian inhämtade yttrandena. För egen del finner jag den förbättring av pensionsförmånerna, som ett realiserande av förslaget skulle innebära, vara skälig. Såsom i promemorian erinrats låter det sig näppeligen göra att inom ramen för den bestående ordningen åstadkomma en sådan förhöjning av de nuvarande pensionsförmånerna att dessa i huvudsak komma att motsvara de pensionsbelopp vilka föreslås i den tidigare omnämnda propositionen med förslag till ny folkpensioneringslagstiftning. Med den karaktär av provisorium, som för närvarande i viss mån utmärker folkpensioneringssystemet såsom helhet betraktat, synes det mig också lämpligt att man nu

nöjer sig med att förbättra pensionsförmånerna endast i den omfattning som i promemorian föreslagits. Med hänsyn till förstärkningarnas provisoriska natur finner jag vidare anledning icke föreligga, att, såsom vid remissbehandlingen av promemorieförslaget ifrågasatts av pensionsstyrelsen, utbyta den nuvarande konstruktionen av de provisoriska förbättringarna av folkpensioner och invalidunderstöd mot ett system med mera enhetligt utformade tilläggsförmåner. En påbyggnad av det nuvarande systemet synes mig bättre än en dylik omläggning markera, att fråga endast är om en tillfällig åtgärd i avbidan på en mera bestående omläggning av folkpensioneringen. Jag tillstyrker sålunda promemorieförslaget i princip.

Två ledamöter av socialvårdskommittén ha i ett vid kommitténs yttrande fogat särskilt uttalande förklarat, att enligt deras mening de nu föreslagna provisoriska förstärkningarna icke borde få föranleda en höjning av den understödsstandard som tillämpades vid beviljande av kommunala pensionstillskott eller fattigvård åt pensionärer på sådana orter, där denna understödsstandard kunde anses tillfredsställande. Vid tillkomsten av de provisoriska förstärkningarna framhölls från statsmakternas sida, att stor försiktighet borde iakttagas vid de omprövningar av fattigvårdsunderstöden som kunde komma att vidtagas i anledning av tillkomsten av provisoriska förbättringar av tilläggs pensionerna. Huvudmotivet för de provisoriska förstärkningarna vore nämligen att folkpensionärernas standard i allt för många fall vore för låg. Dessa uttalanden äga i princip giltighet även med avseende å de nu föreslagna ytterligare provisoriska förstärkningarna. Å orter, där understödsstandarden överstiger beloppet av de folkpensioner, som den nya folkpensionsreformen kommer att ge, synes dock anledning icke föreligga att ytterligare höja denna standard. I huvudsak måste det emellertid ankomma på vederbörande kommun att själv avgöra skäligheten av den nivå, till vilken understödsstandarden bör nå upp.

Vad angår tidpunkten för utbetalning av de ytterligare provisoriska förstärkningarna har i promemorian föreslagits, att desamma borde — för tillgodoseende av pensionärernas behov av ekonomisk förstärkning före vinterhalvårets ingång — utbetalas på en gång under oktober månad, därvid utgångspunkten varit att utbetalningstidpunkterna för dyrtidstillägg och redan nu utgående provisoriska förstärkningar skulle bliva desamma under nästa budgetår som under innevarande budgetår. Med hänsyn till vad generalpoststyrelsen anfört synes dock utbetalningen under oktober månad böra begränsas att avse endast det fasta förstärkningsbelopp å 50 kronor, som skall utgå till alla tilläggs pensionärer. I enlighet med generalpoststyrelsens hemställan torde det ytterligare belopp å 50 kronor, som skall tillkomma ogifta och vissa gifta pensionärer, böra utbetalas samtidigt med det motsvarande belopp, som redan enligt gällande lagstiftning om provisoriska förstärkningar skall utgå, och sålunda utbetalas under december månad. Utbetalningen av det nya procentuella tillägget torde lämpligen kunna för-

läggas till februari, under vilken månad eljest icke utgår vare sig dyrtidstillägg eller provisorisk förstärkning. Fördelningen under budgetåret 1946/47 av de särskilda dyrtidstilläggs- och förstärkningsbeloppen skulle följaktligen komma att ske enligt följande utbetalningsplan.

Dyrtidstillägg	Provisorisk förstärkning	Avseende tiden	Utbetalningsmånad
Fixt		juli—sept.	juli
	procentuell fix (50 kr.)	—	sept.
Procentuellt		okt.—nov.	okt.
	fix (50 eller 150 kr.)	—	nov.
Procentuellt		dec.—jan.	dec.
	procentuell	—	jan.
Procentuellt		febr.—mars	febr.
Fixt		april—juni	mars
			maj

Såsom i promemorian framhållits måste en höjning av de provisoriska förstärkningarna med ytterligare ett fixt belopp medföra en motsvarande höjning av nu utgående provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd, därest man vill undvika de olägenheter, som sistnämnda förmånsformer äro avsedda att undanröja. I konsekvens härmed föreslår jag i överensstämmelse med promemorieförslaget, att utjämningspensionernas och utjämningsunderstödens maximibelopp höjas till 270 kronor för den, som är ogift eller vars make ej fyllt 60 år och ej för egen del uppbär tilläggspension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, samt till 170 kronor för annan. Till den som är berättigad till folkpension bör härutöver utgå, i stället för såsom för närvarande en tredjedel av pensionens belopp, fem tolfte delar av detta belopp, motsvarande de procentuella tillägg, som tilläggspensionärerna åtnjuta. Vad pensionsstyrelsen anført om olägenheterna av att för rätten till utjämningspension eller utjämningsunderstöd gälla olika inkomstgränser, när endast endera av två pensionsberättigade makar ansöker om sådan förmån och när båda göra det, synes mig icke påkalla särskild reglering i lag. Olägenheterna torde utan svårighet kunna undvikas, därest vid handläggningen av ärendet göres klart för makarna konsekvenserna av att ansökning göres av båda makarna eller endast av endera av dem. Av pensionsstyrelsens yttrande framgår, att detta förfaringsätt redan tillämpats. Jag finner sålunda ifrågasvarande anmärkning icke böra föranleda någon åtgärd.

För genomförande av vad i det föregående föreslagits erfordras vissa ändringar i lagen om provisoriska förstärkningar och lagen om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd. I förstnämnda lag erfordras

härjämte en ändring i 5 §, i det att grunderna för kommunbidragens beräkning tarva justering i anledning av fördubblingen av de provisoriska förstärkningarnas belopp.

Beträffande statsverkets kostnader för dyrtidstillägg för budgetåret 1946/47 å tilläggs pensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar har i årets statsverksproposition förutsatts att dyrtidstilläggen, såsom jag nu också förordat, bibehållas vid oförändrad storlek. Erforderliga anslag för ändamålet ha äskats i statsverkspropositionen (femte huvudtiteln, punkterna 51, 54 och 63).

Statsverkets kostnader för provisoriska förstärkningar, utjämningspensioner och utjämningsunderstöd bestridas från det å riksstaten upptagna förslagsanslaget till Bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd, vilket anslag för innevarande budgetår är upptaget med ett belopp av 44 000 000 kronor. I sitt anslagsäskande för budgetåret 1946/47 har pensionsstyrelsen — med utgångspunkt från nu gällande ordning — beräknat medelsbehovet under anslaget för nämnda budgetår till 43 500 000 kronor. Vid min anmälan av denna anslagsfråga i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 52) anförde jag att, i avvaktan å ytterligare utredning om en ökning av de nuvarande provisoriska förstärkningarna, anslaget syntes böra upptagas med allenast beräknat belopp, motsvarande dubbla det av pensionsstyrelsen angivna, eller sålunda med 87 000 000 kronor. Vid bifall till de av mig här förordade förslagen rörande ytterligare provisoriska förstärkningar samt om höjning av nu utgående utjämningspensioner och utjämningsunderstöd synas statsverkets kostnader för ifrågavarande ändamål komma att fördubblas. Jag förordar därför, att det förenämnda förslagsanslaget för nästa budgetår upptages med samma belopp som i statsverkspropositionen preliminärt beräknats eller med 87 000 000 kronor.

Såsom en konsekvens av förenämnda förslag torde vidare få räknas med en ökad belastning av förslagsanslaget till Ersättning till postverket för pensionsutbetalning, vilket i årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 56) föreslagits upptaget med ett belopp av 1 950 000 kronor. Nämnda merbelastning har av generalpoststyrelsen beräknats till omkring 85 000 kronor. Anledning att på grund härav höja berörda anslag utöver vad i statsverkspropositionen äskats synes icke föreligga.

Föredragande departementschefen hemställer härefter att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga inom socialdepartementet upprättade förslag till

1) lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag,

2) lag angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd,

3) lag om ändrad lydelse av 2 och 6 §§ lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd, samt

4) förordning om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å blindhetsersättningar;

dels ock å driftbudgeten under femte huvudtiteln för budgetåret 1946/47 till *Bidrag till provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd* anvisa ett förslagsanslag av kronor 87 000 000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hedfors.